

УДК 658.141

Полінкевич О.М., к.е.н., доцент

Іванова А.Л.

Луцький національний технічний університет

СУТЬ ТА РОЛЬ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВ У НОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

У статті висвітлено суть фінансових ресурсів промислових підприємств. Охарактеризовані окремі визначення фінансових ресурсів у нормативно-правовому полі та науковому. Визначена роль фінансових ресурсів підприємств в новій економіці.

Ключові слова: фінансові ресурси, управління, доходи, витрати, фінанси, нова економіка

Polinkevych O., Ivanova A.

ESSENCE AND ROLE OF FINANCIAL RESOURCES IN THE NEW ECONOMY

The article highlights the essence of financial resources industry. We characterize the individual identification of financial resources in the legal field and scientific. The role of the financial resources of enterprises in the new economy.

Keywords: financial resources, management, income, expenses, finance, new economy

Полинкевич О.Н., Иванова А.Л.

СУТЬ И РОЛЬ ФИНАНСОВЫХ РЕСУРСОВ ПРЕДПРИЯТИЙ В НОВОЙ ЭКОНОМИКЕ

В статье отражена суть финансовых ресурсов промышленных предприятий. Охарактеризованы отдельные определения финансовых ресурсов в нормативно-правовом поле и научном. Определена роль финансовых ресурсов предприятий в новой экономике.

Ключевые слова: финансовые ресурсы, управление, доходы, расходы, финансы, новая экономика

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Роль та значення фінансових ресурсів у сучасних умовах господарювання важко переоцінити. Адже це ресурс, який за короткий проміжок часу може трансформуватися в будь-який інший, що, як наслідок, дозволяє без проблем перегрупувати фактори виробництва.

У найзагальнішому вигляді фінансові ресурси можна охарактеризувати як матеріальні носії фінансових відносин. Але деталізоване вивчення спеціалізованої літератури дозволяє нам навести ґрунтовніше визначення цієї економічної категорії. На нашу думку, фінансові ресурси – це поточні та потенційно можливі засоби, які за необхідності можуть використовуватися суб'єктами господарювання при здійсненні своєї діяльності з метою подальшого розвитку та функціонування.

Сукупність фінансових ресурсів, сформованих на рівні підприємства, визначає можливості: здійснення необхідних капітальних вкладень; збільшення оборотних коштів; виконання фінансових зобов'язань; забезпечення потреб соціального характеру тощо. Проте в сучасних умовах господарювання система управління фінансовими ресурсами підприємства повинна орієнтуватися не на ефективне використання вже накопичених ресурсів, а на формування фінансових ресурсів, які б забезпечили майбутній розвиток підприємства.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Значний внесок у дослідження цієї проблеми зробили українські вчені І. А. Бланк, О. Д. Василик, І. В. Зятковський, В. М. Опарін, А. М. Поддєрьогін, О. О. Терещенко; російські – І. Т. Балабанов, В. Г. Белолипецький, В. В. Селезньов, С. В. Моїсєєв, В. І.

Терьохін, А. М. Ковальова, В. М. Родіонова; О. С. Стоянова, білоруські – Н. А. Русак, В. А. Русак та інші.

Незважаючи на велику кількість наукових праць, на сьогодні в економічній науковій та практичній літературі досі немає єдиної думки щодо сутності фінансових ресурсів, їх змісту та ролі у відтворювальному процесі. Багато визначень, що подаються у словниках та науковій літературі не відповідають сутності фінансових ресурсів або розкривають її не повністю.

Цілі статті. Метою роботи є розкриття визначення фінансових ресурсів промислових підприємств у вітчизняній та закордонній науковій і практичній думці. Також дослідження ролі фінансових ресурсів.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Головною ланкою економіки в ринкових умовах господарювання є підприємства, що здійснюють виробничу, науково-дослідну й комерційну діяльність, в результаті якої виробляють відповідні види продукції, реалізують її, отримують, розподіляють доходи, формують відповідні фонди фінансових ресурсів.

Фінансові ресурси відіграють провідну роль у формуванні матеріальних і трудових ресурсів, розвитку матеріально-технічної бази, придбанні сучасних інформаційних технологій.

Фінансові ресурси – це єдиний вид ресурсів, що трансформується безпосередньо з мінімальним часовим лагом у будь-який інший вид ресурсів. Ефективне управління фінансовими ресурсами підприємства є запорукою стабільності розвитку підприємства, його фінансового стану, зростання ринкової вартості та добробуту власників. Головними напрямками управління фінансами підприємства є формування, розподіл та використання фінансових ресурсів підприємства. Важливим аспектом управління формуванням фінансових ресурсів є визначення структури джерел їх надходжень. Джерела формування фінансових ресурсів суб'єкта господарювання відображаються у пасиві балансу і складаються з власних та позикових [4].

Ефективно розміщені фінансові ресурси підприємства є найважливішим симптомом його «фінансового здоров'я», передумовою досягнення високих кінцевих результатів його господарської діяльності в цілому. Ефективні форми управління фінансовими ресурсами дозволяють підприємству отримувати додатковий прибуток.

Основною метою управління фінансовими ресурсами на підприємстві є їх оптимізація, тобто процес вибору найкращих форм їхньої організації на підприємстві з урахуванням умов і особливостей здійснення його господарської діяльності [3].

Для ефективного функціонування окремого підприємства й важливо визначити оптимальну потребу в ресурсах та забезпечити структуру джерел її формування і використання.

Напрями використання фінансових ресурсів підприємств, організацій і установ:

- розширене відтворення і розвиток підприємств: придбання обладнання та інвентаря, капітальне будівництво, ремонт основних фондів, здійснення реконструкції, оновлення виробництва, автоматизація, механізація виробничих процесів тощо;
- вирішення соціальних проблем трудового колективу: утримання соціально-культурних об'єктів (баз відпочинку, будинків культури, дитячих садків, профілакторіїв), будівництво житла;
- матеріальне стимулювання працюючих за досягнення кращих індивідуальних та колективних результатів: премії, персональні надбавки, компенсації;
- створення фінансових резервів, необхідних для забезпечення безперервного виробничого процесу на підприємствах;
- задоволення інших потреб [4].

Розглянемо поняття «фінансові ресурси» і його походження. Поняття «фінанси» походить від латинського «finantia», що буквально означає платіж, збір [3]. Слово «ресурси», походить від французького «ressource», що означає допоміжний засіб, тобто,

щось таке, що може бути використане з певного джерела (запаси, матеріали тощо) на певні цілі [4].

Фінансові ресурси є матеріальними носіями фінансових відносин, що дає змогу виділити фінанси із сукупності інших економічних категорій, бо жодна з них не характеризується таким матеріальним носієм. В економічній літературі досі немає єдиної думки щодо визначення фінансових ресурсів, їх змісту, методів впливу на ефективність господарювання, але є багато різних поглядів на визначення терміну «фінансові ресурси» [9]. Розглянемо деякі з них, що були сформульовані українськими і російськими авторами у 90-ті роки ХХ століття, тобто в період становлення української і російської економік у табл. 1.

Таблиця 1

Визначення фінансових ресурсів в науковій літературі

Вчений	Фінансові ресурси – це
О.Д. Василик	це грошові накопичення та доходи, що створюються в процесі розподілу та перерозподілу валового внутрішнього продукту й зосереджуються у відповідних фондах для забезпечення безперервності розширеного відтворення та задоволення інших суспільних потреб [2, с.17]
С.І. Юрій	грошові фонди, які створюються в процесі розподілу та використання ВВП за певний період часу (макрорівень) [6]
С.В. Мочерний	грошові фонди, створені в процесі розподілу, перерозподілу та використання валового внутрішнього продукту країни [1, с.821].
В.М. Опарін	сума коштів, спрямованих в основні засоби та обігові кошти підприємства. Це авансовані кошти, що вкладаються в обіг і мають обов'язково повернутись. Але це не всі грошові кошти, а тільки ті гроші, які роблять гроші, тобто на основі використання яких формується додана вартість [8, с. 133].
Л.А. Лахтіонова	грошові кошти у формі грошових фондів (статутний фонд, фонд оплати праці, резервний фонд) та у нефондовій формі (використання грошових коштів для виконання фінансових зобов'язань перед бюджетом і позабюджетними фондами, банками, страховими компаніями і т. д.) [7, с. 16].
С.В. Хачатурян	частина коштів підприємства у фондовій і нефондовій формі, яка формується у результаті розподілу виробленого продукту, залучається до діяльності підприємства з різних джерел і спрямовується на забезпечення розширеного відтворення виробництва [13, с.81].
В. Белоліпецький, І. Мерзляков	Внутрішні ресурси, які в реальній формі представлені в стандартній звітності у вигляді чистого прибутку та амортизації, а в перетвореній формі - у вигляді стійких пасивів, та залучені [1, с.52]. На думку цих авторів, базова частина усіх фінансових ресурсів підприємства утворюється на момент його створення та виступає власними залученими фінансовими ресурсами [1, с.54].

Слово «ресурси» походить від французького «ressource», що означає – допоміжний засіб, тобто щось таке, що може бути використане з певного джерела на певні цілі. В економічній теорії ресурси поділяють на чотири групи: природні; матеріальні; трудові; фінансові.

Економічна категорія «ресурси» має ряд певних особливостей: потреба в ресурсах пов'язана з процесом суспільного виробництва та створення споживчої вартості; структура ресурсів динамічна та залежить від розвитку продуктивних сил і виробничих відносин; використання будь – якого виду ресурсів передбачає їх вартісне відтворення (ресурси з матеріально – уречевленої форми переходять у вартісну або фінансову).

Природні, матеріальні, трудові ресурси властиві будь – якому виробництву, їх називають «базовими». Фінансові ресурси виникають на ринковому етапі розвитку суспільного виробництва, їх відносять до похідних.

Однозначно, що фінансові ресурси є грошовим вираженням новоствореної вартості на підприємстві. Тобто джерелом їх формування є валовий внутрішній продукт.

Так, спочатку з грошових надходжень відшкодовують авансовані в процесі виготовлення продукції обігові кошти і погашають заборгованість за короткотерміновими кредитами, взятими на придбання матеріальних цінностей, енергоносіїв тощо.

Закінчується процес відшкодування затрат, пов'язаних з основною діяльністю, формуванням амортизаційних відрахувань, спрямуванням відповідної частини коштів до державних цільових фондів та інших витрат, необхідних для функціонування виробництва і продажу продукції.

Одночасно із загальної суми надходжень виділяється фонд оплати праці з нарахуваннями, пов'язаними із соціальним захистом працівників.

Решта коштів, після віднесення на доходи адміністративних витрат і витрат на збут продукції та інших витрат загальногосподарського характеру, сплати до бюджету податків і платежів, залишається на підприємстві у вигляді чистого прибутку.

Відповідно до Господарського кодексу України, фінансові ресурси підприємств - це переважно прибуток і амортизаційні відрахування, прибутки від цінних паперів, пайові внески, ресурси спонсорів [2].

Можна зробити висновки, що більшість авторів розуміє під фінансовими ресурсами грошові накопичення, доходи і надходження або ж фонди грошових ресурсів. Т.В. Гуйда вказує на місце створення ресурсів і належність їх до суб'єктів фінансових відносин, але не вказується джерело їх створення [3]. І.В. Зятковський фактично наводить узагальнений підсумок усіх визначень фінансових ресурсів [4]. У визначенні М.Я. Коробова чіткіше вказується цільове призначення фінансових ресурсів, але не визначається джерело їх створення [5]. Досить повне визначення надає К.В. Павлюк, в якому виражені економічна основа, і зв'язок фінансових ресурсів з відтворювальними процесами, форми їх виявлення. А одне з найпростіших і найактуальніших визначень наводить В.М. Опарін. Найзагальнішим є поняття О.Д. Василика, визначення дає змогу пов'язати обсяг та склад фінансових ресурсів із вартісною структурою валового внутрішнього продукту й створює основу для забезпечення єдності прогнозування динаміки валового внутрішнього продукту і фінансових ресурсів [2]. Це дає можливість активніше використовувати фінанси як інструмент господарського механізму для впливу на всі елементи структури процесу виробництва. У цьому визначенні виражена економічна основа і зв'язок фінансових ресурсів із відтворювальними процесами. Фінансові ресурси завжди знаходяться у власності тих чи інших суб'єктів і використовуються для вирішення поставлених задач. До складу фінансових ресурсів відносяться активи, які залучаються до проведення господарських або негосподарських операцій. Обіг фінансових ресурсів між суб'єктами відображається збільшенням або зменшенням цінностей та відповідних зобов'язань. Тому обіг фінансових ресурсів передбачає врахування змін у складі як активів, та і зобов'язань суб'єктів діяльності.

Фінансові ресурси завжди є обмеженими. Тому їх залучення потребує створення певних умов. Фінансові ресурси можуть бути мобілізовані тільки тими суб'єктами, які мають можливості їх раціонального використання, надання фінансових ресурсів певним суб'єктам, як правило, передбачає їх повернення в установлені строки, платність, забезпечення, цільовий характер використання та виконання інших вимог. Разом з тим, фінансові ресурси можуть надаватись суб'єктам і на безповоротній основі. Такі операції мають місце в процесі емісії і розміщення акцій, державного фінансування, безоплатної передачі ресурсів та іншого [10].

Фінансові ресурси, що знаходяться в розпорядженні корпорації, можуть витрачатися на будівництво чи придбання обладнання, будинків, і споруд, фінансові інвестиції, закупку сировини та матеріалів для виробництва товарів, виплату заробітної плати, запровадження навчальних програм для персоналу та найм нових працівників, придбання чи оренду землі, придбання інших капітальних активів тощо [11].

Корпоративні фінанси є основою розвитку ринкового господарства, в якому виробляється різноманітний асортимент товарів і послуг, а також мікрорівнем фінансової системи держави [11]. Вони охоплюють грошові відносини із засновниками корпорацій, трудовим колективом, із постачальниками, покупцями, бюджетом, банками, позабюджетними, страховими й іншими організаціями. Об'єктами управління

фінансами корпорацій є грошові потоки і фінансові ресурси [12]. Фінанси корпорацій функціонують у процесі придбання сировини, матеріалів та інших товарно-матеріальних цінностей, формування капіталу і резервів, реалізації виробленої продукції, в процесі інвестування, створення й розподілу прибутку, при виплаті дивідендів за акціями і відсотків за облігаціями, у процесі сплати податків до бюджету, при отриманні й погашенні кредитів [13].

Фінансові ресурси підприємств у Волинській області подані у табл. 1.

Таблиця 1.

Фінансові ресурси підприємств Волинської області у 2010–2013 роках

Показник	Рік				Відхилення, %		
	2010	2011	2012	2013	2013/2012	2013/2011	2013/2010
Власний капітал	3337,5	3927,9	4848,1	5145,4	6,13	31,00	54,17
Довгострокові зобов'язання	3275,6	2876,1	2248,3	2192,8	-2,47	-23,76	-33,06
Поточні зобов'язання і забезпечення	3702,9	4749,6	4644,5	5381	15,86	13,29	45,32
Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами і групами вибуття	0,3	0,3	100		

З табл. 1 можна зробити висновок, що фінансові ресурси підприємств Волинської області мали у 2013 році порівняно з 2010 роком тенденцію до зростання за власним капіталом, поточними зобов'язаннями і забезпечення. А от за довгостроковими зобов'язаннями вони зменшились на 2,47 % у 2013 році порівняно з 2012 роком, на 23,76 % порівняно з 2011 роком, на 33,06 % порівняно з 2010 роком. Така тенденція, на нашу думку, є негативною, оскільки довгострокові джерела фінансування мали тенденцію до зменшення. Проте позитивним є явище зростання власних джерел фінансування на 54,17 % у 2013 році порівняно з 2010 роком та короткострокових джерел на 45,32 % за вказаний період.

Відповідно до вище розглянутого сформулюємо роль фінансових ресурсів підприємств в новій економіці:

- 1) є засобом фінансування інноваційно-інвестиційних проектів;
- 2) забезпечують формування конкурентоспроможності підприємства;
- 3) сприяють фінансовій стійкості та ліквідності підприємств;
- 4) забезпечують реалізацію інноваційного розвитку підприємств, яка є складовою регіональної інноваційної системи.

Висновки. Детально проведений аналіз суті та ролі фінансових ресурсів підприємств в новій економіці дозволив сформулювати власне визначення фінансових ресурсів, яке враховує особливості нової економіки. Відповідно до цього під фінансовими ресурсами підприємств ми розуміємо сукупність грошових коштів у фондовій та не фондовій формах, які формуються під впливом основного, гуманного капіталу та інформації. Відмічені негативні тенденції у формуванні фінансових ресурсів підприємств, які пов'язані зі зменшенням довгострокових джерел фінансування. Така тенденція в майбутньому не сприятиме інноваційному розвитку та не забезпечить подальшу будову регіональної інноваційної системи. Роль фінансових ресурсів підприємств в новій економіці проявляється в тому, що вони є засобом фінансування інноваційно-інвестиційних проектів, забезпечують формування конкурентоспроможності підприємства, сприяють фінансовій стійкості та ліквідності підприємств, забезпечують реалізацію інноваційного розвитку підприємств, яка є складовою регіональної інноваційної системи.

Список використаних джерел:

- 1.Белоліпецький В. Финансовые ресурсы и их превращенные формы / В.Белоліпецький, И. Мерзляков// Аудитор. – 1998.– № 5. – С.51–55.
- 2.Василик О.Д. Державні України: Підруч. / О.Д. Василик, К.В. Павлюк. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 608 с.
- 3.Гуйда Т.В. Формирование и использование финансовых ресурсов: Учеб. пособ. / Т.В. Гуйда. – М.: Дело, 2003. – 234 с.
- 4.Зятковський І.В. Теоретичні засади фінансів підприємств / І.В. Зятковський // Фінанси України. – 2000. – № 4. – С. 21–29
- 5.Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств: навч. посіб. / М.Я. Коробов. – К.: «Знання», КОО, 2000. – 378 с.
- 6.Кудряшов В.Г. Фінанси: навч. посіб. / В.Г. Кудряшов. – Херсон: Олді-плюс, 2002. – 35 с.
- 7.Лахтіонова Л. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання: монографія / Л. Лахтіонова. – К. : КНЕУ, 2001. - 387 с.
- 8.Опарін В. Фінансові ресурси та суспільний капітал / В. Опарін // Вісник НБУ. –2001. – № 7. – С. 26–28
- 9.Романенко О.А. Проблеми аналізу формування фінансових ресурсів підприємств в сучасних умовах в Україні / О.А. Романенко // Збірник матеріалів міжнародної міжвузівської науково-практичної конференції: Удосконалення системи обліку, аналізу та аудиту як складової інформатизації суспільства. Тернопіль-Мукачево –2004. – С. 311–315
10. Рупняк М.Я. Фінанси акціонерних товариств / М.Я. Рупняк // Фінанси України. – № 5. –2004. – С. 105–110
11. Стецюк П.А. Економічна сутність фінансових ресурсів / П.А. Стецюк //Фінанси України.-2007. – № 1. – С. 129–143.
12. Суторміна В.М. Фінанси зарубіжних корпорацій:підруч. / В.М. Суторміна. – К.:КНЕУ, 2004. – 566 с.
13. Хачатурян С.В. Сутність фінансових ресурсів та їх класифікація / С.В.Хачатурян // Фінанси України. - 2003. – № 4. – С. 77–81.

Рецензент д.е.н., професор Вахович І.М.